

Aanvullend Rapport **deputaten** **kerkelijke eenheid**

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Ede-Zuid 2014

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.
Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Hierbij ontvangt u een aanvullend rapport van deputaten kerkelijke eenheid. De inhoud omvat het resultaat van een nadere bezinning op alles wat er om onze kerken heen gebeurt. We brengen dat ook in verbinding met wat zich binnen onze kerken afspeelt.

Daarnaast zagen wij in de besluiten van de laatstgehouden generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken aanleiding om daarover aanvullend te rapporteren. Tenslotte doen wij u verslag van onze aanwezigheid bij de Nationale Synode (Protestants forum) in 2013.

Bezinning

Inleiding

Graag leggen we eerst uit waarom we met een aanvullend rapport voor de Generale Synode van Ede 2014 komen. In ons reguliere rapport wordt op pagina 3 gesproken over spanningen. Spanningen die met name samenhangen met de discrepantie tussen de opdrachten aan deputaten kerkelijke eenheid en de huidige ontwikkelingen op het vlak van kerkelijke eenheid. We hebben het gevoel dat we als DKE vooral leiding zouden moeten geven aan de processen richting meer kerkelijke eenheid, terwijl we intussen links en rechts ingehaald worden door alles wat er om ons heen, en dan vooral in plaatselijke ontwikkelingen, gebeurt. Het is in onze ogen niet goed om daar alleen maar op te reageren. De ruimte om meer te doen is er op dit moment al. We verwijzen hiervoor naar Besluit 2 van de GS Harderwijk 2011-2012, waarin naast het streven naar kerkelijke eenheid ook kerkelijk contact wordt genoemd, waarin we ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen kunnen bijhouden, verkennen en zo nodig er op reageren. Toch merken we dat dit besluit in de praktijk niet voldoet. We willen meer proactief bezig zijn. We ervaren daarbij in de huidige situatie ook een duidelijke urgentie. De ontwikkelingen gaan in hoog tempo verder. DKE stellen daarom de noodzaak vast van een nadere bezinning op de vraag wat ons in de komende jaren voor ogen staat.

In de afgelopen jaren is deze bezinning ook al door anderen in gang gezet en gestimuleerd. Te denken valt aan verschillende toespraken van Prof. Van der Beek (op de gezamenlijke deputatenvergadering en op de laatste nationale synode). In Christus is eenheid gegeven; tegelijk groeien we toe naar de volmaakte eenheid in Christus (Efeze 4). Verder teruggaand in de tijd kunnen we inspiratie putten uit de befaamde rede van H. Bavinck over de katholiciteit van de kerk. Deze rede heeft de laatste jaren velen opnieuw geïnspireerd.

Huidige situatie

Om de urgentie van de bezinning te onderstrepen is het goed te kijken naar de huidige situatie. Er zijn veel initiatieven 'van onderop'. Terwijl de generale synode zich slechts een keer in de drie jaar kan bezinnen op het beleid en daarover besluiten kan nemen, gaan de ontwikkelingen in de plaatselijke kerken in hoog tempo door. Er groeit veel herkenning en daarin het verlangen om veel meer samen te doen en te groeien in eenheid. De GS (en DKE als uitvoerend orgaan daarvan) wordt daarbij niet zelden als belemmerend ervaren. Daarbij wordt de besluitvorming op de GS ook niet altijd als helder beschouwd (vgl de combinatie van de besluiten over het deputaatschap M/V in de kerk en de opdracht voor DKE richting NGK). Plaatselijke kerken hebben, naar ons is gebleken, vooral behoefte aan adviezen 'op maat', geschikt voor hun eigen situatie.

Ook in de contacten buiten de 'gewone' (CGK, NGK en HHK) om zijn er hoopgevende ontwikkelingen die bezinning vergen. Zo is er vanuit de PKN meer openheid voor gesprek op te merken. Niet alleen via de Nationale Synode, de Raad van Kerken en het gesprek met het moderamen van de PKN blijkt dat, maar ook en vooral via de plaatselijke gesprekken. Sprekend voorbeeld is Stadskanaal, van waaruit een concrete vraag om advies op tafel ligt m.b.t. verdergaande samenwerking van de Gereformeerde kerk met de plaatselijke Hervormde gemeente. Daarnaast bereiken ons soortgelijke signalen uit Zeeland en andere

delen van het land. Zou de Here hier ook openingen richting kerkelijke eenheid geven? En hoe gaan we hier dan mee om?

Daarnaast is er op allerlei gebied meer samenwerking aan het groeien tussen verschillende kerk(gemeenschapp)en. Mooie voorbeelden zijn de theologische opleiding en de diaconale samenwerking. Maar ook plaatselijk wordt veel samen georganiseerd, bv op evangelisatiegebied, in de gebedsweek en rond Hervormingsdag. Ook hier openen zich verschillende perspectieven, zowel naar andere kerken van gereformeerd belijden als ook breder. In onze deputatenvergaderingen zijn we inmiddels gestart met een diepere bezinning. Hieronder geven we in grote lijnen aan in welke richting deze bezinning zich beweegt en vragen we van de synode ruimte om hier een vervolg aan te geven.

Bezinning

We beginnen met een (mogelijk wat boude) stelling: Het kwaad van de kerkelijke verdeeldheid vraagt om verlossing door Christus. Over de kerkelijke verdeeldheid valt ongetwijfeld meer te zeggen dan dat het een kwaad is. In de kerkgeschiedenis zijn er ook noodzakelijke breuken geweest; denk aan de Reformatie in de 16e eeuw. Toch kun je ook zeggen dat kerkelijke verdeeldheid, de kerkelijke gebrokenheid niet Gods bedoeling is. Denk aan het gebed van de Here Jezus in Johannes 17; denk ook aan de belofte van de Here Jezus zelf: dan zal er één kudde zijn, met één herder (Johannes 10:16). Met een ander Bijbels beeld voor ogen: straks zal Jezus één stralende bruid aan zijn Vader voorstellen. Het verlangen naar die dag zet ons vandaag in beweging.

Je kunt, nadenkend over de weg naar kerkelijke eenheid, verschillende invalshoeken kiezen, die alle hun recht hebben; bv die van het gebed van Christus in Johannes 17, die van de belofte en de vervulling, of die van de toe-eigening van het heil. In deze bezinning leggen we het accent op de dogmatische invalshoek, waarbij de relatie rechtvaardiging en heiliging ons een goed inzicht biedt.

Wat bedoelen we daarmee? We weten: we worden door het geloof gerechtvaardigd en niet door onze daden; die ontvangen gerechtigheid werkt vervolgens wel door in onze daden: de heiliging die de Geest in ons leven werkt en waarbij Hij ons actief inschakelt. Dit kunnen we ook toepassen op de kerkelijke eenheid. Primair is wat gegeven is in Christus (een nieuwe, verlost, gemeenschappelijk gedeelde identiteit). Daaruit volgt wat wij daarvan in praktijk brengen. Zoeken naar kerkelijke eenheid en vormgeven van christelijke gemeenschap vallen daarmee onder de heiliging. Bij ons staat dat zoeken naar die eenheid vaak wat op zichzelf, niet ingebed in het geheel van de geloofsleer. Maar als het z'n plek krijgt in de heiliging, moet het gedragen worden door de rechtvaardiging, door wat God geeft in Christus. God, die zondaren rechtvaardigt.

Gerechtvaardigde zondaren vind je in allerlei kerken. Daarom kunnen we zeggen: wij kunnen ons zoeken naar eenheid niet beperken tot eenheid met de (kleine) groep mensen in de afgescheiden kerken met wie we onze gereformeerde belijdenis delen. Het is goed om dat te doen. En getallen zeggen gelukkig niet alles. Maar in onze bezinning is ook deze vraag belangrijk: wie zullen straks in de hemel door genade een plek ontvangen en moeten we dus ook hier op aarde leren kennen om alvast naar elkaar toe te groeien (als we tenminste zelf gelovig op weg zijn naar de ontmoeting met Christus)? Wie hier op aarde in eenheid met Christus leven zijn nu al onze broers of zussen in het geloof met wie we in vrede mogen en moeten samenleven. Dat hoort bij het leven in de heiliging. En in de heiliging streven we naar volmaaktheid. Tegelijk weten we dat we het volmaakte hier niet bereiken: in de heiliging vinden we slechts het begin van de volmaaktheid gerealiseerd. Dat geldt ook van de kerkelijke eenheid hier op aarde.

Ons zoeken naar eenheid bevindt zich op de weg naar volmaaktheid, maar gaat langs onvolmaakte wegen, zoals ook ons eigen kerk-zijn onvolmaakt is. We denken hier concreet aan de PKN. Op dat kerkverband als geheel is terecht kritiek te leveren. We hebben moeite met de pluraliteit binnen de PKN en met de vrijzinnigheid die daar ruimte krijgt. De PKN, zoals die nu is als geheel, als ware kerk erkennen is daarom niet mogelijk. Maar we ontmoeten er ook plaatselijke kerken met broers en zussen met wie het enige verschil is dat ze in dat kerkverband leven. Daarover willen we zeker met hen in gesprek blijven. Maar

betekent dit ook dat we de geestelijke eenheid die we tussen hen en ons herkennen, niet mogen vormgeven? We denken dus niet alleen vanuit complete kerkverbanden maar ook vanuit plaatselijke situaties. Ook waar landelijke kerkelijke eenheid niet aan de orde is, kan plaatselijk kerkelijk contact ontstaan. We ontkennen niet dat hier een spanningsveld bestaat tussen bv plaatselijke kerk en kerkverband en ook in de verhouding tussen de individuele gelovige en het kerkelijk instituut. Ook de vraag hoe we omgaan met het gegeven dat binnen één kerkverband waarheid en leugen naast elkaar bestaan, moet niet ontweken worden. Maar dat ontslaat ons niet van de opdracht de eenheid te zoeken met al onze broers en zussen in het geloof.

Laten we ons in het zoeken van deze broers en zussen laten leiden door geloof en verlangen. Heiliging kun je (om een beeld uit een bekende geschiedenis te gebruiken) zien als lopen over het water. Als je niet uit de boot stapt en je voet op het water zet, gebeurt er niks. Hoe het leven in de heiliging zal zijn, kun je niet voorspellen. Het zit vol verrassingen. Dat geldt ook voor kerkelijke eenheid. Stel: er is iemand met wie je in Christus een gezamenlijke basis hebt en met wie je ook verder zoveel deelt. Als diegene in een andere kerk zit en je daarmee contact zoekt, weet je niet van te voren wat er gaat gebeuren. Sta open voor verrassende dingen en laat het gebeuren. Bid de Heilige Geest om inzicht en creativiteit. Je hoeft ook niet meteen over alles gelijk te denken voor je stappen naar eenheid zet. Het onvolmaakte van ons zoeken naar eenheid herkennen we ook in de opdracht die de synode van Harderwijk: naast kerkelijke *eenheid* wordt daarin ook kerkelijk *contact* genoemd. Zulk kerkelijk contact kunnen we zien als onvolkomen eenheid: er is veel dat ons verbindt, maar één kunnen we (nog) niet worden. Voor kerkelijke eenheid zal het delen van de belijdenis nodig zijn. Met anderen kan er een goed contact zijn op basis van het trinitarisch en christologisch dogma. God zelf verlost ons in Christus en door de Heilige Geest. Dat zou de bron moeten zijn van het zoeken naar eenheid, waarbij we elkaar zouden kunnen ontmoeten op basis van de geloofsbelijdenis van Nicea. We noemen deze belijdenis omdat een vrijzinnige Nicea niet zal kunnen en willen onderschrijven. Nicea markeert, anders gezegd, de grens tussen vrijzinnige theologie en meer orthodoxe uitingen van christelijk geloof. De opdracht is dan: durf te zoeken naar verbondenheid met iedereen met wie je die belijdenis deelt en ontwikkel vormen om aan die verbondenheid gestalte te geven.

Dat geeft veel ruimte en is tegelijk niet oeverloos. Dat laatste zou als verwijt kunnen klinken en dat is te begrijpen. Het punt is alleen niet of wij als DKE gebonden zijn aan de gereformeerde belijdenis, maar hoe we, zonder op welke wijze ook de waarheid te relativieren, contact kunnen zoeken met gelovigen uit andere kerken en tradities. We zien plaatselijk allerlei contacten groeien, bv met PKN-gemeenten. Als voorbeeld en illustratie van wat we hier naar voren brengen, valt de situatie in Stadskanaal te noemen. Daar is het verlangen van de Gereformeerde Kerk om nauwere samenwerking aan te gaan met de Hervormde Gemeente Nieuw-Stadskanaal, met wie de Christelijke Gereformeerde Kerk al eerder tot samenwerking kwam. Plaatselijk is er overeenstemming over de binding aan Schrift en belijdenis. Tegelijk staat deze hervormde gemeente in het kerkverband van de PKN waar ook ruimte is voor vrijzinnige opvattingen. Daarover zal het gesprek verder gaan, terwijl er intussen blijdschap is over de gevonden toenadering tussen deze drie gemeenten. Deputaten konden daarom een positief advies geven over deze verdergaande samenwerking.

Concreet

Uit de voorgaande paragrafen kunnen we de (voorlopige) conclusie trekken dat we als DKE langs twee (nieuwe) sporen moeten gaan werken. Enerzijds is er de behoefte om de theologische fundering van het streven naar kerkelijke eenheid of kerkelijk contact te versterken door een verdere bezinning op de theologische en dogmatische setting daarvan. In de concrete contacten en gesprekken komen we beter beslagen ten ijs als we weten dat werken aan eenheid niet alleen een bijbelse opdracht is, maar ook zijn eigen plek heeft in het geheel van wat we geloven. Dat zal ook meer vrijmoedigheid opleveren om contacten te leggen waar we tot nu toe vooral voorzichtigheid en terughoudendheid betrachten. Daarnaast kunnen we meer variatie gaan aanbrenge in de kerkelijke contacten. We zullen in de toekomst meer maatwerk gaan leveren. Daarbij kunnen we gebruik maken van wat

eerder het federatief groeimodel heette, maar dat is slechts een van de verschillende mogelijkheden die zich openen. We zullen daarbij meer dan tot nu toe op de plaatselijke situatie focussen en de contacten daar faciliteren en ondersteunen. Geestelijke creativiteit speelt daarbij een grote rol. De GS zal in haar opdrachten minder allerlei afgebakende en beperkende besluiten nemen en opdrachten veel opener en stimulerender formuleren. Het verlangen naar kerkelijke eenheid, het vertrouwen in het de kracht van de Heilige Geest, de openheid naar alle kanten mogen daarbij leidraad zijn.

Verzoek

Ons deputaatschap legt de synode dit bezinningsstuk nu voor met een verzoek. Een verzoek om ruimte, zodat we door kunnen gaan met deze bezinning en intussen meer proactief bezig kunnen zijn in het stimuleren en faciliteren van stappen naar kerkelijke eenheid. We vragen ruimte om in verbondenheid aan onze eigen identiteit creatief bezig te zijn en gelovig het gesprek met anderen aan te gaan. Zo kunnen we samen met alle heiligen (Efeze 3). ontdekken de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte van de liefde van Christus.

Christelijke Gereformeerde Kerken

Op 29 oktober 2013 hebben de deputaten de Braak, Krol en Vreugdenhil op de synode van de CGK de bespreking van het rapport van Deputaten Eenheid dat ging over de relatie met de GKv bijgewoond. Voorafgaand aan de bespreking kreeg deputaat Krol de gelegenheid de synode toe te spreken. Het deputatenrapport leverde een kritische bespreking op, waarbij verschillende synodeleden zorgen uitten over de prediking, over het rapport M/V in de kerk en over de handhaving van de belijdenis.

De bespreking werd afgerond op 26 november. Daarbij waren deputaten Tijssen en Vreugdenhil aanwezig. De synode besloot het volgende:

1. de opdracht te continueren samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) op plaatselijk niveau voluit te stimuleren en te faciliteren;
2. deputaten op te dragen het bovenplaatselijke gesprek over de prediking te stimuleren en waar mogelijk ook te faciliteren;
3. deputaten op te dragen zich opnieuw bezig te houden met de opdracht die in 2010 al was gegeven, namelijk 'zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de gevolgen van het feit dat er in steeds meer plaatsen contact is tussen kerken, terwijl landelijk ineenschuiven van de kerkverbanden nu niet haalbaar is';
4. deputaten op te dragen om afhankelijk van de uitkomst van de bezinning onder 3 genoemd zich samen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te bezinnen op de vraag of en, zo ja, hoe een eventuele landelijke organisatie van beide kerkverbanden in de toekomst vorm moet krijgen en daarbij ook verder te kijken dan alleen de contacten tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken;
5. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg;
6. deputaten op te dragen zich te bezinnen op recente ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), deze ontwikkelingen te taxeren in het licht van de groeiende kerkelijke eenheid tussen deze en onze kerken en deze te bespreken met de gereformeerd-vrijgemaakte deputaten;
7. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode;
8. het moderamen op te dragen de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) Harderwijk 2011 te beantwoorden.

Ook willen deputaten nog het besluit vermelden dat de synode van de CGK op 28 november nam ten aanzien van de afvaardiging van niet-christelijk-gereformeerde ambtsdragers van samenwerkingsgemeenten. Zij mogen slechts in situaties van overmacht als lid met adviserende stem aanvaard worden.

Tijdens een vergadering met sectie I van DKE gaven de christelijke-gereformeerde deputaten uiting aan hun teleurstelling over sommige van de door de synode genomen besluiten.

Naar het oordeel van deputaten geeft het hier gerapporteerde geen aanleiding tot aanpassing van de door ons in het reguliere rapport aangedragen conceptvoorstellen.

Nationale Synode (Protestants Forum)

De prijs van eenheid. Dat was het thema van de Nationale Synode die op vrijdag 25 en zaterdag 26 oktober 2013 gehouden werd in Dordrecht. Met een delegatie van ongeveer 25 personen hebben deputaten deze synode bezocht.

Het voert te ver om alles wat er tijdens twee volle dagen besproken is hier te verslaan. We halen er daarom twee dingen uit. Dat is in de eerste plaats het voorbereidende artikel van prof. A. van der Beek: *Zij gaven elkaar de hand*. Aan de hand van een tweetal conflicten in de eerste decennia na het ontstaan van de christelijke kerk (Handelingen 6 en 15) laat hij zien hoe er gezocht wordt naar harmonieuze oplossingen. Dit artikel diende als opstapje naar het geloofsgesprek dat in kleine groepen werd gehouden. Helaas was prof. Van der Beek door persoonlijke omstandigheden niet in staat zijn artikel persoonlijk toe te lichten.

Een tweede punt wat we naar voren willen halen was de indrukwekkende toespraak van prof. C. van der Kooi. Hij stelde de vraag wat we meenemen van deze synode. Dat was volgens hem allereerst het feit dat eenheid gegeven is in Christus. Verdeeldheid kan daarom slechts een noodmaatregel zijn en bij veranderende omstandigheden vragen om heroriëntatie. Daarnaast achtte hij het zaak om verschil te maken tussen idealisme en realisme. Het zoeken van eenheid sluit namelijk niet uit dat er ook diversiteit is. Juist daarom is het goed om het gesprek op theologisch niveau aan te gaan en in het bijzonder te doordenken wat het betekent kerk te zijn.

Voor een compleet overzicht van de synode kunt u terecht op www.nationalesynode.nl. Een impressie is in *De Reformatie* gegeven door Heleen Sytsma, die door deputaten was uitgenodigd in de delegatie (jaargang 89, nummer 4, pag. 66-68).

Deputaten beseffen dat er binnen de kerken ook kritische geluiden gehoord worden over de Nationale Synode. Wij hoeven niet alles wat er naar voren gebracht is en naar voren gebracht wordt kritiekloos te aanvaarden om toch onze bijdrage te kunnen leveren en zo getuigenis te geven van de waarheid. Graag geven we daarom blijvend gehoor aan de opdracht te zoeken naar de manier waarop we aan de in Christus gegeven eenheid gestalte kunnen geven.

Het hiervoor gerapporteerde geeft deputaten geen aanleiding de voorstellen ten aanzien van de Nationale Synode, zoals verwoord in ons reguliere rapport, aan te passen.